

נד.

האמור לעיל שייך במיוחד לתקופתנו זו – שהתקוה והאני מאמין בכל יום שיבוא היא ביתר שאת וביתר עז, ועד שנראה במוחש הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

המצוה שיש לה סגולה מיוחדת לקרב את הגאולה, היא, מצות הצדקה – „גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה”¹.

ומזה מובן שיש להוסיף עוד יותר במצות הצדקה, ומה טוב שההוספה בצדקה תהי' תיכף ומיד, כדי שגם הגאולה (שבאה ע"י מצות הצדקה) תבוא תיכף ומיד.

ובפרט שכיון ש„אין גו' אתנו יודע עד מה”², הרי יתכן שהדבר היחיד שחסר להבאת הגאולה אינו אלא נתינת מטבעות אחדות לצדקה!...

ובלשון הרמב"ם³ – פס"ד להלכה – „צריך כל אדם שיראה עצמו . . . וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב . . . עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה”, היינו, שפעולתו של יהודי אחד, מבוגר או ילד, שנותן פרוטה אחת לצדקה, גורמת לו ולכל העולם „תשועה והצלה” דגאולה האמיתית והשלימה. (משיחת נר א' דחנוכה תשנ"ב – במעמד „פרסומי ניסא” עולמי)

(1) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ו.

(2) תהלים עד, ט.

(3) הלי' תשובה פ"ג ה"ד.

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וישב

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק טו

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק”

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ושתיים לבריאה
שנת מאה ועשרים לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

נסים וואָס דער אויבערשטער טוט מיט אונז, וויסנדיק אַז דערמיט איז פאַרבונדן די גאולה האמיתית והשלימה!

(משיחות ש"פ וישב, כ"ג כסלו, מבה"ח טבת תשנ"ב)

דובר פעמים רבות לאחרונה ובפרט בזמן האחרון, כי ע"פ כל הסימנים, דורנו הוא הדור האחרון של הגלות, ובמילא הדור הראשון של הגאולה, שהרי כבר סיימו את כל עניני העבודה וכבר עומדים מוכנים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו ותיכף ומיד ממש.

. . . ע"פ המדובר לעיל (וכמה פעמים), שלפי כל הסימנים, כבר סיימו את כל הבירורים, הרי מובן מדוע מצויים אנו כבר בזמן הגאולה.

ועוד והוא העיקר: ההכרה וההודאה ונתנית השבח לה' על הניסים שהוא עושה, נוסף על היותם ענין של הכרת טובה – ה"ז נוגע גם לביאת משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה, כפי שהגמרא אומרת¹: „ביקש הקב"ה לעשות חזקי משיח . . אמרה מדת הדין לפני הקב"ה . . חזקי' שעשית לו כל הנסים הללו (שניצל מסנחריב ונתרפא מחליו²) ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח".

עפ"ז מובן בעניננו, שפרסומי ניסא של הניסים שעושה הקב"ה בזמננו – הרי זה נוגע להבאת הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

ומזה מתקבלת הוראה עיקרית:

מאחר שכבר עומדים לאחרי כל הענינים, והגאולה עדיין לא באה – דבר נכון ביותר הוא לעסוק בענין של „פרסומי ניסא", לפרסם אצל עצמו ואצל הזולת, ובכל מקום ומקום – את הניסים שהקב"ה עושה עמנו, מתוך ידיעה שבזה קשורה הגאולה האמיתית והשלימה!

בדוגמאות האחרות שהובאו לעיל, היה הפסק של עשרה דורות בין אדם לבין נח וכך גם בין נח לבין אברהם, ולכן הוכרחה התורה למנות את כל הדורות החולפים עד שמגיעים אל העיקר, אל נח ואל אברהם, כשם שבמשל מוכרחים לחפש בתוך העפר עד שמוצאים את המרגלית, כי המרגלית מושלכת בתוך העפר. לעומת זאת, יעקב הוא הרי בנו של יצחק, ומדוע יש צורך לחפש בין עשו ותולדותיו, כדי להגיע אל יעקב ותולדותיו?

ב. אין „עירוב" בין יעקב ועשו

לגבי מאורעות עשו, הקשורים ליעקב (כגון הסיפור על ברכות יצחק, וכדומה), ניתן היה לומר, שבהם יעקב „חבוי", כביכול, ו„מעורב" ב"עפר" של עשו, והכרחי לספר על מאורעות עשו כדי לדעת מה ארע ליעקב. אפילו על הסיפור, שבסוף פרשת וישלח⁸, על התיישבות עשו בקביעות בהר"שעיר, ניתן לומר (כפי שמסביר המהר"ל⁹), שהוא קשור לישובי יעקב. כי רק לאחר שעשו קבל את שעיר והתיישב שם, נעשה יעקב לירש היחיד של ארץ ישראל¹⁰ וזוהי תכלית הסיפור על

א. השאלה על סמיכות הפרשיות וישלח – וישב

את הסמיכות שבין פרשת וישב, שבה מתחיל, כדברי רש"י¹, סיפור „ישובי יעקב (וישובי²) תולדותיו", לבין סוף פרשת וישלח, ששם מסופר³ על „ישובי עשו ותולדותיו" (עד מלכי אדום ואלופי עשו שאחריה⁴), מסבירים חז"ל⁵ באמצעות משל:

„משל למלך שהיה לו מרגלית מושלכת בתוך העפר ובתוך הצרורות הוצרך המלך לפשפש בעפר ובצרורות להוציא את המרגלית מתוכו, כשהגיע המלך למרגלית, הניח את העפר ואת הצרורות והתעסק במרגלית" – וכך בעניננו, אי-אפשר להגיע לישובי יעקב, אלא לאחר הסיפור, לפחות בקצרה, על ישובי עשו ותולדותיו.

אנו מוצאים זאת גם – כמסופר במדרש⁶ – לגבי „עשרה דורות מאדם עד נח", ולגבי „עשרה דורות שמנח ועד אברהם", שעליהם מסופר „בבת אחת" ו„כשהגיע למרגליות אברהם יצחק ויעקב התחיל מתעסק בהן". ותמוה, כי, לכאורה, אין המשל מתאים לעניננו:

1) ריש פרשתנו.
2) כפי הרא"ם, לבוש האורה, ח' ופ' מהר"ק לפרש"י.
3) וישלח לו, א ואילך.
4) פרש"י שם, מ.
5) תנחומא פרשתנו א, הובא בפרש"י ריש פרשתנו (עם שינויים, כדלקמן סעיף ד). – בתנחומא שם מקדים (לפני המשל), „ולמה נתעסק הקב"ה מתחלה ביהוסיהן של א"ה" (ובא בהמשך למ"ש לפני²), למה נתעסק הכתוב לכתוב יחוסיהם כו", ע"ש) – אבל מזה שמסיים „לכך נסמכה פרשת אלופי בני עשו לפרשה זו" משמע, שהמשל מבאר סמיכת הפרשיות (והקדמת יחוסי עשו ליחוסי יעקב), ככפנים [שלכן הביא המשל בפרשתנו דוקא. ועייג"כ לשון רש"י ריש פרשתנו].
6) המשל בסגנון אחר נמצא בב"ר פל"ט, יו"ד ורות רבה בסופה – בנוגע לאברהם (וודו), והובא בפרש"י דה"א בתחלתו (בשם הב"ר) – אלא שיי"א (שה"ג ע' רש"י) שפירוש זה אינו לרש"י.
7) ועד"ו בפרש"י כאן (וראה גם ב"ר ור"ר שם) – אלא שבתנחומא מסיים „כשהגיע למרגליות אברהם יצחק ויעקב" (ולא הוכיר ע"ד נח), וברש"י – „וכשבא לנח

נג.

מ'האָט גערעדט מערערע מאָל לאחרונה און בפרט אין דער לעצטער צייט, אַז לויט אַלע סימנים איז אונזער דור דער לעצטער דור פון גלות ובמילא דער ערשטער דור פון גאולה, וואָרום מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע עניני העבודה און מ'שטייט שוין גרייט צו דער גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

. . . ע"פ המדובר לעיל (וכמה פעמים), אַז לויט אַלע סימנים האָט מען שוין פאַרענדיקט אַלע בירורים, איז מובן פאַרוואָס מ'האַלט שוין באַ דער גאולה.

* * *

ועוד והוא העיקר: די הכרה והודאה ונתינת שבת לה' אויף די נסים וואָס ער טוט, איז נוסף אויף אַן ענין של הכרת טובה – איז דאָס נוגע צו ביאת משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה, ווי די גמרא זאָגט¹: „ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח. . אמרה מדת הדין לפני הקב"ה. . חזקי' שעשית לו כל הנסים הללו (שניצל מסנחריב ונתרפא מחליו²) ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח".

עפ"ז איז מובן בעניננו, אַז פרסומי ניסא פון די נסים וואָס דער אויבערשטער טוט בזמננו – איז נוגע צו ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

דערפון האָט מען אַרויס אַ הוראה עיקרית:

וויבאַלד מ'האַלט שוין נאָך אַלע ענינים, און די גאולה איז נאָך ניט געקומען – איז אַ דבר נכון ביותר צו טאָן אין דעם ענין פון „פרסומי ניסא", צו מפרסם זיין באַ זיך און ביי אַנדערע, ובכל מקום ומקום – די

(1) סנהדרין צד, א.
(2) פרש"י שם.

לקוטי

„ישובי יעקב ותולדותיו" – הסיפור על „ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב"¹¹. אַך אין הדבר מובן לגמרי, כי במשל מדובר על מרגלית הטמונה בתוך העפר ויש צורך לחפשה, ואילו לפי ההסבר שלעיל ייתכן רק לומר, שיש קשר, ולכל היותר (כלשון המהר"ל) יש „עירוב" בין „יעקב עם עשו בענין הישוב", אבל אין הענינים מעורבים לגמרי ואין ישוב יעקב טמון בתוך ישובי עשו, כך שיש צורך „לחפשו" ולמצוא בתוך ישובי עשו.

ויותר מכך, אין מובן: מסופר בפסוקים על תולדות עשו ואלופיו וישובם, עד למלכי אדום, אשר מלכו... לפני מלך מלך לבני ישראל¹², עד לתקופת שאול המלך¹³, ועל אלופי עשו שהיו „לאחר שמת הודו ופסקה מהם מלכות"⁴, שאצלם אין כלל „עירוב" עם ישובי יעקב ותולדותיו¹⁴.

ג. שאלות נוספות על המדרש ועל רש"י

בנוסף לכך נדרש הסבר גם על מספר פרטים במשל כדי להבין את משמעותם בנמשל, ומהם:

(א) מה הם שני הענינים של „עפר" ו„צרורות"¹⁵?

(ב) מדוע מודגש ש„כשהגיע המלך למרגלית הניח את העפר ואת הצרורות ונתעסק במרגלית" – לכאורה, מובן מאליו, שכאשר מוצאים את המרגלית, מתעסקים רק בה; והיה צריך להכתב בקיצור¹⁶ „כשהגיע המלך למרגלית התעסק בה"¹⁷?

מההרחבה בלשון המשל ניכר, שגם לאחד

(11) פרש"י פרשתנו לו, ב. וראה רא"ם ולבוש כאן.
(12) וישלח לו, לא.
(13) ראה רש"י וישלח שם: ובימי שאול כו'. מפרשי רש"י שם. ב"ר פפ"ג, ב ובמהרו"ז [אבל ראה יפ"ת (ורש"י) שם. ולהעיר מרש"י (ושאר מפרשים) למ"א כב, מה. ואכ"מ]. אבל ראה רשב"ם, ראב"ע ועוד עה"פ.
(14) בבאר מים חיים שם: שעיקר ישיבת יעקב הוא מה שנתיישבו זרעו בארצם ותנשא מלכותם וזה הי' א"א כ"א שיליך תחלה מלכי אדום כו' – אבל לא הסביר דבריו.
(15) ראה לקמן הערה 20.
(16) ע"ד לשון הבי"ר ור"ד דלעיל הערה 5.
(17) ע"ד הערת הרא"ם בלשון רש"י.

וישב

שיחות

מציאת המרגלית – „כשהגיע... למרגלית" – צריכה להיות פעולה מיוחדת „הניח את העפר...", כדי לאפשר את ההתעסקות במרגלית.

ד. שינויים ברש"י לעומת המדרש

ועוד: כאמור פעמים רבות, ישנם בפירוש רש"י על התורה „ענינים מופלאים"¹⁸ – וכאן רואים שרש"י מצטט בפירושו את המשל מן המדרש, אך ישנם כמה שינויים, ומהם:

(א) במקום „לפשפש בעפר...", הוא אומר „ממשמש בחול וכוברו בכברה". [הפרט של „כוברו בכברה" מוזכר במדרש במקום אחר¹⁹ שבו מובא המשל, אבל שם מובא כל המשל בסגנון אחר, ורש"י לוקח (משם?) רק את הפרט של „כוברו בכברה"]

(ב) גם רש"י מציין את שני הפרטים של „חול" ו„צרורות", אבל בשינוי: בתחילת המשל הוא מזכיר רק „חול" (״נפלה בין החול... ממשמש בחול״), ובסוף המשל הוא אומר „משמצאה הוא משליך את הצרורות", ואיננו מזכיר „חול"²⁰.

(ג) גם הענין האחרון שבמשל מובא ברש"י בשינוי – „משמצאה הוא משליך את הצרורות" – „משליך" במקום „הניח".

ה. פירוש המהר"ל והקושי עליו

המהר"ל⁹ מסביר, שרש"י אינו מזכיר „חול" בסוף המשל, אלא אומר „משליך את הצרורות", כי מילים אלו באות להסביר מדוע התורה „לא דיבר עוד מעשו" לאחר שהתחילה

(18) ס"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).
(19) ב"ר שם (הביא מכברות וכבר כו').
(20) במשכיל לדוד מתוך, שהחול הוא הדק שאפשר לכוברו בכברה, והוא „משל על דורות הקודמים לצדיק שאין כתוב בהם רק פ' הוליד וכו'", וצרורות הוא החול הגס שנשאר למעלה עם המרגלית שצריך גם משמוש כדי לברר המרגלית, והנמשל שהם אחי הצדיק הנכללים בתולדות אבותיו שצריך „קצת ביאור", ע"ש. אבל (נוסף על הנ"ל הערה 7): מזה שרש"י מדייק „משליך את הצרורות", משמע, שהצרורות הם גרועים יותר (בשייכותם להמרגלית) מהחול, כפשוטו תוכן ענין הצרורות, וכפי' הגוי"א (שהובא לקמן בפנים סעיף ה).

לספר על ישובי יעקב, כי כל ישובי עשו, שאין בהם צורך למען ישובי יעקב, הם כצורות, שצריך להשליכם²¹;

ולכן הם נקראים „צורות“, כי לישובי עשו המאוחרים אין מלכתחילה „עירוב“ עם ישובי יעקב, כמו הצורות, אשר „אין למרגליות עירוב עם צורות, רק עם החול“.

אבל פירוש זה אינו מובן לכאורה, כי לפי זה אין שום חידוש בענין של „משליך את הצורות“, כי העובדה ש„אחר שהתחיל הכתוב לדבר מיעקב לא דיבר עוד בעשו“ מובנת כבר בתחילת המשל, כי ברור שהוא „ממשמש בחול“ רק „עד שמוצא את המרגלית“²²,

ובנוסף לכך יוצא לפי פירוש זה, שכבר לפני מציאת המרגלית אין צורך לחפשה בין הצורות, כי היא אינה מעורבת בה מלכתחילה. אבל מלשון רש"י נראה, שרק „משמצאה הוא משליך את הצורות“, ולפני מציאתה היא מעורבת בה, כמפורש בלשון המדרש: מושלכת בתוך העפר ובתוך הצורות... לפשפש בעפר ובצורות.

ו. שלימות יעקב „לשפוט את הר עשו“

ההסבר לכל הנ"ל הוא:

תכלית ישובי יעקב איננה רק התיישבות יעקב ובניו בארצם – ארץ ישראל, אלא, כדברי יעקב אל עשו, „עד אשר אבוא אל אדוני שעירה“²³. כלומר, כפירוש רש"י, קיום המטרה „בימי המשיח... ועלו²⁴ מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו“.

ואת זאת באים חז"ל להסביר באמצעות משל המרגלית: אין מדובר כאן רק על ישובי יעקב כשלעצמם, שעליהם אין מתאים לומר שהם טמונים בתוך ישובי עשו ותולדותיו, אלא על המטרה המושלמת שאליה צריך יעקב להגיע – אבוא... שטענה; דבר זה מושג רק

(21) ועד"ז תי' בלבוש כאן.

(22) לשון רש"י.

(23) וישלח לג, יד.

(24) עובד' בסופו.

באמצעות העבודה עם ישובי עשו ותולדותיו (כדלהלן), ולפיכך, שיא השלימות של יעקב טמון בתוך עשו.

בכך יובן מדוע מונה התורה את ישובי עשו ותולדותיו, את מלכי אדום, עד למלך הדר, שהיה בימי שאול – כי שאול היה משיח ה'²⁵, ואילו זכו, היה מתממש על ידו היעוד „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו“.

ז. שני אופנים: הפיכה לטוב, ואיבוד

זהו ההסבר גם של שני הענינים שבמשל – „עפר“ ו„צורות“ – כי בענין של „לשפוט את הר עשו“, יש שני אופנים ל„בירור“ ומשפט:

(א) האופן שבו יתברר ויזדכך עשו לעתיד לבוא, כפי שיארע למספר אמות שיהפכו לטוב²⁶, כנאמר²⁷, „אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם... לעבדו...“, וכנרמו במאמר חז"ל²⁸, „עתיד חזיר ליטהר“, וחזיר הוא רמז למלכות אדום²⁹.

(ב) את החלק שבעשו שהוא רע גמור יהיה צורך לאבד ולהשמיד לחלוטין, כנאמר³⁰ „והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש... ואכלום ולא יהיה שריד...“

שני אופנים אלו דומים לשני הענינים של עפר וצורות: עפר הוא דבר שמעלים ומסתיר, כבענינינו, שהעפר מסתיר את המרגלית; אך אין זה רע מוחלט, ואפשר להפכו לטוב, ואפילו להפיק ממנו תועלת, כקליפה השומרת את הפרי³¹ (וכפי שיהיה

(25) ש"א כד, ז. שם, יא. ועוד.

(26) ראה בכ"ז לקו"ת ראה ד"ה וכל בניך פ"ג.

(27) צפני' ג, ט.

(28) הובא ונסמן בלקו"ת שם. וראה לקו"ש ח"ב ע' 175.

(29) ויק"ר (ועוד) ס"פ שמיני. וב"מ. וראה רש"י

תולדות כו, לה.

(30) עובד' א, יח. הובא ברש"י ישן ריש פרשתנו. וראה

רש"י ויצא ל, כה.

(31) ראה של"ה יט, ב. אוה"ת נשא ע' ערב. סה"מ

תרי"ט ע' קעו. ובכ"מ (וראה סנהדרין נט, ב: שמש גדול).

ולהעיר שקדימת עשו ליעקב הוא כקדימת הקליפה לפרי

(ל"ת להאריו"ל ס"פ וישלח. אוה"ת בשלח ע' שם. סה"מ

עת"ר ע' סג. ועוד).

הראשונה (ה'תקנ"ט–ה'תנש"א), שמספר קצ"ב הוא (א) אותיות „קבץ“, שמרמוז שכבר נסתיימה¹⁰ העבודה דומן הגלות בקיבוץ ואסיפת הניצוצות (שבשביל זה הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות) שבכל העולם כולו (עם כל פרטי השינויים שבהם – קבץ שנה, מלשון שינוי, שכוללת כל השינויים האפשריים¹¹), וגם (ב) „קצב“ – מלשון קצבה והפסק, ו„קצב שנה“, קצבת זמן, היינו, שכבר נפסק ונקצב ונסתיים הזמן (וכל עניני העבודה שפעלו בזמן זה) דהפצת המעיינות חוצה שהתחיל ב"ט כסלו לפני קצ"ב שנה, ומוכנים כבר לקיום ההבטחה שכשיפוצו מעיינותיך חוצה אתי מר דא מלכא משיחא.

וזהו א' הטעמים להדפסת ספר התניא (תושב"כ¹² דתורת חסידות חב"ד) בהוצאה חדשה (ובפורמט גדול) וחלוקתו לכאו"א מהאנשים והנשים והטף בקשר ובשייכות ל„חג הגאולה י"ט כסלו קצב שנה¹³ – כדי להדגיש בפועל ובגלוי לעיני בשר שלימות העבודה דיפוצו מעיינותיך חוצה במשך קצב שנה, סוף זמן הגלות, „קץ¹⁴ הימים“ („קץ דשמאלא“, סוף הגלות), ותיכף ומיד באים ל„קץ הימין“ (קץ הגאולה).

(משיחות ש"פ וישב, כ"א כסלו תנש"א)

10) „קבץ“ – לשון עבר, ולא „קובץ“ (בתוספת וא"ו) בלשון הוה (שיכול להמשך עוד ו' חדשים).

11) עבוה"ק ח"ד פ"ט. אוה"ת מקץ שלח, סע"ב. ועוד.

12) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' רסא ואילך. וש"נ.

13) כפי שנדפס ע"ג השער דספר התניא.

14) ראה זח"א נד, סע"א. ר"פ מקץ. איכ"ר פ"ב, ו – הובא ונת' באוה"ת ר"פ מקץ.

הוספה בשורת הגאולה

ח.

„אלה תולדות יעקב יוסף”¹ – רומז על ההוספה בהתגלות והפצת תורת חסידות חב”ד ע”י רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו של רבינו הזקן, עד לכ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו, יוסף שבדורנו, שאצלו היתה הדגשה מיוחדת בהענין ד”יוסף ה’ לי בן אחר”², לעשות מ”אחר”³, ובמהדגשה יתירה בכואו לחצי כדור התחתון (ע”ד ובדוגמת ירידת יוסף למצרים), שע”ז נעשה הגילוי דתורת החסידות (ביחד עם הפצת התורה והיהדות) בכל העולם כולו, גם בתחתון שאין תחתון למטה ממנו.

ובזה ניתוסף עוד יותר באופן ד”פרצת עליך פרץ”⁴ – במשך הארבעים שנה שבהם „קאי איניש אדעתי דרבי”⁵, באופן ד”לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע”⁶ – שהפצת המעיינות חוצה נעשית באופן ד”ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה”⁷, עד לפנה הכי נדחת בקצוי תבל, פריצת כל הגדרים, שלכן, מוכנים כבר לביאת משיח צדקנו, „פרץ זה משיח, שנאמר”⁸ עלה הפורץ לפניהם”⁹.

* * *

בי”ט כסלו דשנה זו מלאו קצ”ב שנה להגאולה די”ט כסלו בפעם

- 1) וישב לו, ב.
- 2) ויצא ל, כד.
- 3) ראה אוה”ת עה”פ.
- 4) וישב לה, כט.
- 5) ע”ז ה, רע”ב.
- 6) תבוא כט, ג.
- 7) ויצא כח, יד.
- 8) מיכה ב, יג.

9) אגדת בראשית ספס”ג. וראה גם ב”ר ספפ”ה (ובפרש”י): „זה רבה על כל הפריצים ממך יעמוד (משיח שנאמר בו) עלה הפורץ לפניהם”.

לקוטי

וישב

שיחות

לעתיד לבוא, ועמדו זרים ורעו צאנכם”³²); ואילו מן הצרורות אין שום תועלת, כי אם להיפך, הם דבר מוזק (כביטוי הנפוץ בגמרא³³ לגבי נזקי בהמה), שצריך להשמידו.

ח. התעלות יעקב – על-ידי זיכוך עשו

יעקב מגיע לשלימות, כאשר תקויים ההבטחה, ורב יעבוד צעיר”³³ באמצעות „לשפוט את הר עשו”.

הסיבה בפנימיות הענינים לכך שעשו מכונה „רב”, ושלימות יעקב תלויה בו, ורב יעבוד צעיר”, היא, בדומה³⁴ לעובדה שאדם מדבר מוכרח להודקק להי-צומח-דומם (למזוננו) כדי ש„יחיה האדם” ויקיים את המוטל עליו,

וכך לגבי „ורב יעבוד צעיר”, – כי שורשו ומקורו של עשו נעלה משורש יעקב (ולכן הוא הבכור), כפי שמוסבר בספרי קבלה וחסידות³⁵, ששורשו של עשו הוא „עולם התהו”, הנעלה מ„עולם התיקון” – דרגת יעקב.

וכאשר „מברר” יעקב את ניצוצות הקדושה של „תהו” הנמצאים אצל עשו, ומעלה אותם לשורשם, מתעלה גם יעקב, ובכך הוא מגיע לשיא שלימותו.

זוהי סיבה נוספת למניית המלכים „אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני-ישראל” בתורה – כי בכך נרמזת ההתעלות שאלה מגיע יעקב באמצעות „בירורו” של עשו. כידוע³⁵, ששורשם של מלכי אדום הוא ב”מלכין קדמאין דתהו”, ולכן הם „מלכו לפני מלך מלך לבני ישראל”, כי שורשם נעלה יותר.

ט. ההוראה: „הניח את העפר”

וזהו ההוראה לבני ישראל בתקופת הגלות:

הירידה לגלות – ובמיוחד הגלות הזו האחרונה, גלות אדום „(ישובי עשו ותולדותיו) – היא כדי „לברר” את הניצוצות שבדברים הגשמיים³⁶, דבר המביא להתעלות הנשמה מעל לשורשה – כי הניצוצות הם מ”תהו”, הנעלה משורש הנשמה שב”תיקון”.

עבודה רוחנית זו נרמזת במשל המרגלית המושלכת בעפר ובצרורות:

המרגלית היא משל לניצוץ הקדושה שנפל לעפר וצרורות³⁷, שהם שני סוגים של דברים גשמיים:

”עפר” מורה על דברים גשמיים שרק מסתירים את ניצוצות הקדושה, והיהודי יכול בעבודתו לזככם ולהעלותם לשורשם;

”צרורות” הם דברים שרעים לחלוטין, עד אשר אי-אפשר לגלות בהם את ניצוץ הקדושה (על ידי עבודה רגילה³⁸), אם כי הוא קיים אצלם, בהעלם מוחלט³⁹ – דברים אלו יש לדחות ולהרחיק⁴⁰.

וגם לאחר ש„הגיע... למרגלית”, לפני ההתעסקות עמה, יש צורך בפעולה של „הניח את העפר...” – להוכיח שלדברים הגשמיים (ללא ה„מרגלית”) אין שום חשיבות עצמאית, ומתעסקים בהם רק כדי להוציא את ניצוצות הקדושה שבהם.

לכן משפיעה הפעולה של „הניח את העפר...” על עצם הוצאת המרגלית: כאשר מייחסים חשיבות לדברים הגשמיים, אי-אפשר לברר מהם את הניצוצות כראוי, כי אם להיפך, ההתעסקות בהם גורמת לירידה בדרגת הנשמה⁴¹.

רק כאשר האכילה והשתיה וכל הצרכים הגשמיים נעשים באופן של „מניח” – הנחת

36) תו”א ר”פ לך. שם קיז, ב. ועוד. וראה לקו”ש ח”ג [המתורגם] ע’ 80.

37) ראה גם פי’ מהרז”ו לב”ר פל”ט שם.

38) מלבד ע”י תשובה או נסיונות (ראה דרמ”צ קצא, א ואילך).

39) ראה בכ”ז סה”מ עת”ר ע’ קג. המשך תער”ב ח”ב פרק שעד.

40) ראה לקו”ת שה”ש ו, ד.

41) ע”ד האיסור לאכול קודם התפלה (ראה לקו”ת נשא כו, ג. בלק עב, א. פינחס עט, ד. ועוד).

32) ישע”י סא, ה.

33) ב”ק רפ”ב במשנה. ועוד.

33*) תולדות כה, כג.

34) ראה תו”א בשלה סה, ד ואילך. לקו”ת צו יג, ב. ובכ”מ.

35) ראה תו”א ותו”ח ר”פ וישלח. ובכ”מ.

35*) ראה ג”כ זח”ג קכה, סע”א.

העפר והצרורות שבהם – ניתן לברר את הניצוצות כראוי, ולהביא להתעלות הנשמה.

ג. ההסבר לשינויים שבפירוש רש"י

בכך יובנו השינויים שבפירוש רש"י, הרומזים לפרטים שבעבודת ה"בירורים" (ינה של תורה):

עיקר עבודת הבירור היא מן ה"חול" (ולא מן ה"צרורות" שמהם אי אפשר להוציא מרגלית בדרך הרגילה), ולכן צריך תחילה להיות "אדם ממשמש בחול": צריך למשוש, לחפש במקום שהמרגלית נמצאת – "בחול", ולא בצרורות, ששם היא איננה ניתנת ל"בירור".

לאחר מכן צריך ל"ברר" את הניצוצות (שהיו בחול המעורב טוב ורע) – "כוברו בכברה" – הבדלה מוחלטת בין הטוב לרע, הפרדת המרגלית – ניצוץ הקדושה.

ולבסוף מסיים רש"י באזהרה, "משמצאה הוא משליך את הצרורות מידו" – צריך להשליך את הרע המופרד – וכאן נקרא החול המבורר בשם "צרורות":

כל עוד לא הבדילו את הטוב מן הרע, הרי הדברים הגשמיים הם בבחינת חול – העלם הניצוץ האלקי; אבל לאחר ש"כוברו בכברה", הובדל הטוב מן הרע, ואז נעשה החול לצרורות⁴², שצריך להשליך אותם⁴³, כי אין בהם כלל טוב וקדושה, אלא רע מוחלט.

כוונת הדברים בעבודה הרוחנית של האדם היא: הזיכוך המושלם של הגשמיית יכול להיעשות רק כאשר ברורה ההנחה, שבה עצמה אין שום חשיבות – ואשר לכן, מיד כאשר מוצאים את המרגלית, הניח את העפר... – והם (לולא ניצוצות הקדושה שבהם) אינם אלא צרורות. לפיכך, הוא

(42) ע"ד כשמבררין יין ונשאר היין צלול בפ"ע והשמרים בפ"ע.

(43) ע"ד לעת"ל בגמר הבירורים שיהי' ואת רוח הטומאה אנביר מן הארץ" (זכר' יג, ב).

"משליך את הצרורות", מיד לאחר שהוא מוצא את המרגלית ורק כך הוא, נוטל המרגלית" (כמאמר חז"ל⁴⁴: תוכו אכל קליפתו זרק – תוכו אכל קשור עם קליפתו זרק).

יא. בירור הניצוצות – דוקא על-ידי יעקב

העבודה של "בירור הניצוצות" החלה בעיקר על-ידי יעקב⁴⁵, שבאמצעותו החלה ההכנה למתן תורה⁴⁶, כשם שבפשטות, החלה גלות מצרים – שהיא ההכנה למתן תורה⁴⁷ – בירידת יעקב ובניו למצרים.

החידוש שבמתן תורה הוא השראת ו"המשכת" בחינת האלקות שלמעלה מן העולמות, ורק על-ידי כך מתאפשר "בירור" מושלם, באופן של "משליך את הצרורות". כי לגבי האור האלקי ה"מלוכש" בתוך העולם, תופס העולם מקום כל שהוא, ואילו בעבודה של "משליך את הצרורות" אין הדברים הגשמיים צריכים כלל לתפוס מקום. רק על-ידי האור האלקי שמעל לעולמות, שלגביו אין העולם תופס כלל מקום, מתאפשרת עבודה זו בשלימותה.

זוהי הסיבה לכך שרש"י מביא את משל המרגלית דוקא בפרשתנו⁴⁸, אצל יעקב, ולא אצל נח ואברהם⁴⁹. כי למרות, שגם אצלם ובאמצעותם נעשה בירור הניצוצות – "בירר" את עשרת הדורות שלפניו, וכך גם אברהם⁵⁰ – לא היתה זו עבודה באופן של "משליך את הצרורות מידו ונוטל המרגלית". גם לאחר

(44) תגיגה טו, ב.

(45) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 89 ואילך.

(46) ראה אוה"ח ח"ש קכו, א: עיקר חווג (דמ"ת) ע"י יעקב, ע"ש.

(47) ראה תו"א ע"ד, א. ובכ"מ.

(48) וגם בתנחומא שמסיים בהנמשל, כשהגיע למרגליות אברהם יצחק ויעקב – מ"מ הביא המשל בפרשתנו דוקא (ולא בפ' לך). וראה הערה הבאה.

(49) בב"ד שם הביא המשל (אף שהוא בסגנון אחר) בפ' לך גבי אברהם. ולהעיר: (א) מאברהם הותחלה התקופה של ב"א תורה (ע"ז ט, א). וראה אוה"ת שם. בית האוצר (להר"י ענגל) בתחלתו. ובכ"מ. (ב) שם לא הובא הענין ד"משליך את הצרורות" (וגם בתנחומא שם כתב רק, הניח את העפר כו", כנ"ל בפנים).

(50) ראה לקו"ש [המתורגם] חס"ז שיחה א' לפ' לך.

ה"בירור" נשאר העולם מציאות קיימת⁵¹. אך אף-על-פי-כן מציין רש"י את הענין של עשרת הדורות של נח ושל אברהם, בקשר ל"משל למרגלית...". כדי לרמוז, שרק לאחר עבודתם של נח ואברהם, התאפשר ה"בירור" על-ידי יעקב:

נח "בירר" את העינים השייכים לעולם, כי לפני עבודת נח היה, "מלא הארץ חמס"⁵², ונח הביא לכך שיהא עולם כתיקונו – "ראה עולם חדש"⁵³ (ולפיכך נכרתה הברית עם נח בענין קיום העולם – "עוד כל ימי הארץ... לא ישובו")⁵⁴;

חידושו של אברהם אבינו היה גילוי אלקות בעולם, "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם"⁵⁵, ויש לומר שזה היה גם בהביאו לידי כך שקיום שבע מצוות בני נח לא יעשה מפני שכך מחייב השכל האנושי, אלא מפני שכך ציוה הקדוש-ברוך-הוא⁵⁶.

ורק באמצעות שני עינים אלו יכול היה אחר-כך להתאפשר ה"בירור" של יעקב – ההכנה למתן תורה, שהביאה לידי גילוי אלקות שמעל לעולם, שבאמצעות זאת התאפשר בירור מושלם של העולם.

(51) ראה גם דבק טוב לפרש"י כאן (בהגהות).

(52) ר"פ נח.

(53) ב"ד פ"ל, ה. וש"ג.

(54) נח ת, כב. וראה בארוכה ד"ה הנה אנכי כורת ברית תר"ל, תרנ"ד. ועוד.

(55) וירא כא, לג.

(56) להעיר מרמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

יב. סדר זה קיים גם לגבי כלל ישראל

כשם שעבודת, "בירור הניצוצות" של כל יהודי צריכה להיות באופן של "משמצאה הוא משליך את הצרורות", כך הוא גם לגבי כלל ישראל:

כל ענין הגלות הוא לשם בירור הניצוצות על-ידי עם ישראל בכל תקופות הגלות ומקומותיה, ככתוב לגבי גלות מצרים, ש"ואחרי-כן יצאו ברכוש גדול"⁵⁷ – והכוונה היא לניצוצות הקדושה שהם הוציאו משם.

לפיכך, מיד כאשר הסתיימה תקופת גלות מצרים – מיד כאשר כבר מצאו את המרגלית – יצאו משם כהרף עין⁵⁸. כי לכאורה, לשם מה החיפוץ? הרי השעבוד כבר הסתיים, ובני-ישראל דרו בארץ גושן, מיטב הארץ, ומדוע לא להישאר עוד זמן מה בארץ גושן? אלא, שזהו סדרה של עבודת בירור הניצוצות: מיד עם מציאות המרגליות, יש להשליך את הצרורות.

וכך גם לגבי סיום הבירורים, הגאולה מן הגלות האחרונה, גלות אדום – כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁵⁹ – שמיד כאשר מגיעה הזמן, הרי "מיד הן נגאלין"⁶⁰, כל בני ישראל ייצאו מכל הארצות, ויבואו עם משיח ל"ארץ אשר... עיני ה' אלקיך בה"⁶¹, בגאולה האמיתית והשלמה בקרוב ממש.

(משיחת שבת פרשת וישב תשכ"ה).

י"ט כסלו תש"ל

(57) לך טו, יד. וראה לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 77 ואילך.

(58) מכילתא ורש"י בא יב, מא.

(59) מיכה ז, טו.

(60) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(61) עקב יא, יב.

לזכות

כ"ק אדונונו מזרנו ורבינו מלך המשיח

יחי אדונונו מזרנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד